

کلامی چند در باره یکی از الواح جمال ابهی^۱

مینا یزدانی

در این مقال به معرفی یکی از الواح جمال اقدس ابهی مندرج در مجموعه اقتدارات و چند لوح دیگر، صفحات ۷۸ تا ۱۰۵، می‌پردازیم. این لوح مبارک همچنین در چهار موضع از سه جلد کتب مجموعه آرشو ملّی بهائیان ایران (INBA)، یعنی مجموعه شماره ۱۸ (صفحات ۴۶۸ تا ۴۸۸)، مجموعه شماره ۳۵ (صفحات ۱۷۷ تا ۱۸۹)، و دو بار در مجموعه شماره ۳۸ (صفحات ۱۷۷ تا ۱۹۲) و نیز ۳۱۹ تا ۳۳۸) درج شده است.

حضرت ولی عزیز امرالله ترجمه قسمتی از این لوح را در مجموعه *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh* در قطعه شماره ۳۶ آورده‌اند، و نیز در توفیق منیع قد ظهر یوم المیعاد (*The Promised Day is Come*) ترجمه عبارت دیگری از آن، یعنی "هنگام فناء عالم و اهل آن رسید" (اقتدارات، ص ۹۵) را ذکر می‌فرمایند. جناب فاضل مازندرانی در کتاب *اسرار الآثار* به مناسبت اشاره جمال مبارک به کتاب *اسماء* در این لوح، قسمت مربوطه را در ذیل مدخل کتاب *الاسماء* درج می‌فرمایند (۱: ۱۳۶-۱۲۸).

زمان نزول

زمان نزول لوح بنا به قرائن موجود در متن باید ایام ادرنه و بعد از فصل اکبر، یعنی در فاصله بین سال‌های ۱۲۸۲ تا ۱۲۸۵ ه.ق. (۱۸۶۶ تا ۱۸۶۸) باشد، چه که هیکل مبارک وقایع اسلامبول و عدم اعتنای ایشان به بزرگان مدینه کبیره، اعراض و افکار یحیی و عدم اقبال بعضی از اهل بیان را ذکر می‌فرمایند. به قصد یحیی برای قتل هیکل مبارک اشاره می‌فرمایند (اقتدارات، ص ۷۹)، و از وی به عنوان رئیس الافاکین یاد می‌نمایند (اقتدارات، ص ۱۰۱).

مخاطب

مخاطب لوح مبارک دقیقاً مشخص نیست. چنانکه از محتوای بیانات مبارک در متن لوح برمی آید، مخاطب سؤال یا سؤالاتی حضور جمال مبارک معروض داشته بوده است (اقتدارات، ص ۱۰۰). این پرسش یا پرسش‌ها یا به طور کلی بر موضوع ارتباط ظهور جمال قدم و ظهور حضرت اعلیٰ متمرکز بوده و یا احتوای بر این مطلب عمده داشته است، چه که در موضعی از لوح می‌فرمایند: "این سؤال را به عینه از روح نموده‌اند که ابن زکریا آمد و ناس را به حق خواند و غسل تعمید داد. مقصود از ظهور او چه بوده و از این ظهور چه؟" (اقتدارات، ص ۱۰۱).

در متن لوح یک‌بار مخاطب را مورد خطاب "ای لیب" قرار می‌دهند (اقتدارات، ص ۸۵). در آغاز نسخه آرشو ملی بهائیان ایران، شماره ۱۸، عبارت "به جناب ف اعظم برسد" درج شده است (۴۶۸)؛ و در آغاز نسخه شماره ۳۸، نام "جناب شیخ حسن ک" درج شده است (۳۱۹).

نگارنده را نظر بر آن است که این نفوس مقدسه یا واسطه عرض سؤال نفس دیگری، و بنابر این واسطه دریافت پاسخ، بوده‌اند، و یا لوح مبارک به دلیل اهمیّت، جهت ایشان نیز، علاوه بر مخاطب اولیه، ارسال گشته است، چه که سؤال سائل و مخاطب لوح، مشتمل بر کیفیت ارتباط ظهور جمال قدم و حضرت اعلیٰ بوده است، و بعید به نظر می‌رسد که در ایام ادرنه، و پس از فصل اکبر، هنوز این موضوع برای نفوسی چون جناب فتحعلی اردستانی و یا شیخ حسن زنوزی، که هر دو از اجله اصحاب بوده‌اند، مبهم و مورد سؤال بوده باشد. به علاوه، نحوه پاسخ جمال مبارک به سؤال و ارتباط محتوای لوح با مضامین انجیل جلیل که شرح آن خواهد رفت، حاکی از آن است که به احتمال بسیار پرسش‌گر اصلی و مخاطب لوح، فردی مسیحی یا دارای پیشینه مسیحی بوده است. در هر حال، انجام تحقیقات بیشتر برای دریافتن مخاطب این لوح ضروری به نظر می‌رسد.

خلاصه‌ای از سیر مطالب در لوح

لوح مبارک مصدر به "به اسم محبوب یکتا" است. با ذکر "رائحه احزان جمال رحمن را احاطه نموده و ابواب فرح و بهجت از ظلم اهل طغیان من ملاً البیان" آغاز می‌گردد. هیکل مبارک به شرح آن می‌پردازند که "هر ظهور قبلی ناس را به

ظهور بعد بشارت فرموده" و با آنکه "ظهور قبل ... در نصیحت و تربیت اهل بیان جهد فرموده‌اند،" باز ایشان به عرفان حقّ فائز نشدند. سپس با اشاره به مضامین آثار حضرت اعلیٰ، از جمله کتاب اسماء، به نصیحت و هدایت اهل بیان پرداخته‌اند. انواع مخالفت‌ها و ضدّیت‌های ایشان با هیکل مبارک را ذکر می‌فرمایند، و با تلمیحات مختلف و مکرّر به مضامین کتب مقدّسه قبل، به اخبار این کتب از اعراض معرضین (از ظهور الهی) اشاره فرموده، به "کلمه الهیه" و ظهور و تأثیر آن در عالم پرداخته‌اند، وحدت ظهورات الهیه و ارتباط آثار مبارکه هر ظهور لاحق را با ظهورات سابق تشریح فرموده، مطالب عمیق عرفانی و دانش اعتقادی امر مبارک را بیان نموده، به مناسبت مقال قسمتی از یک لوح مبارک دیگر را خطاب به یکی از "قسسین نصاری را که در مدینه کبیره ساکنست" نقل فرموده، بر تطبیق و شباهت ظهور مبارک خویش و ظهور حضرت اعلیٰ با ظهور حضرت مسیح و یحیی تعمیددهنده با نقل مضامین از اناجیل تصریح می‌فرمایند. آیاتی به سبک "وعظ جبل" Sermon on the Mount یا "وعظ در دشت" Sermon on the Plain حضرت مسیح نازل فرموده،^۲ به موضوع سؤال مخاطب در مورد کیفیت ارتباط ظهور مبارکشان با ظهور حضرت اعلیٰ باز می‌گردند، در اثبات حقایق ظهور خویش به مضامین آثار حضرت اعلیٰ، به نزول آیات مبارکه، و نیز خارق عادات از نفس مبارکشان استناد فرموده، بر عظمت امر مبارک تصریح می‌فرمایند، و مؤمنین را به تبلیغ امر می‌خوانند. در این میان، در سراسر لوح مبارک به بیان نکات و دقایق بسیار از اهمّ اعتقادات اهل بهاء، از جمله وحدت مظاهر مقدّسه و استمرار ظهورات الهیه، احتیاج عالم به نفثات روح القدس،^۳ و تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم کلمه الهیه در عالم وجود می‌پردازند، و موضوعات متعدّد مختلف را مطرح می‌فرمایند که در آنچه در این صفحات از پی می‌آید تنها در حدّ گنجایش محدود مقاله بدان‌ها پرداخته می‌شود.

چنانکه اشاره رفت هیکل مبارک در قسمتی از لوح به نقل یکی دیگر از الواح مبارکه خویش خطاب به یکی از قسسین نصاری می‌پردازند^۴ و بعضی از آن را ذکر می‌فرمایند (صفحات ۹۱ تا ۹۵ اقتدارات که ظاهراً انتهای نقل قول مبارک

است و بیان مبارک از عربی به فارسی منتقل می‌گردد). نگارنده تاکنون نتوانسته است ردی از قسیس مذکور، و یا محل درج اصل لوح مبارک خطاب به وی را بیابد. قدر مسلم این است که این لوح از الواح دیگر شناخته شده که مخاطبین آنها قسیسین مسیحی بوده‌اند، یعنی لوح اقدس (مندرج در مجموعه الواح نازله بعد از کتاب اقدس، صص ۳-۹) و لوح هوتیک (لثالی حکمت، ج ۳، صص ۲۱۵-۲۲۰)، متفاوت است. به جاست که شناخت این قسیس و کیفیت ارتباط وی با امر مبارک، و نیز یافتن اصل و شکل کامل لوح مبارک خطاب به وی، خود موضوع تحقیق مستقل حائز اهمیتی قرار گیرد. در اینجا ضروری است شرح مختصری از مضامین قسمت منقول از لوح قسیس ارائه گردد: جمال مبارک قسیس مذکور را به دریافت مطالب بدیع و لطیف مفتخر فرموده‌اند، از جمله بیان مبارکه در باره شهادت حضرت مسیح که زیارت آن روح را به اهتزاز می‌آورد (اقتدارات، ص ۹۳). در این بیان - که چنانکه از پیش رفت حضرت ولی‌امرالله ترجمه آن را در *Gleanings* آورده‌اند - به اهمیّت بسزای تأثیر شهادت حضرت مسیح در عالم وجود و نتایج عظیمه آفاقی و انفسی آن می‌پردازند،^۵ و ظهور استعداد در کلّ اشیاء عالم، ظهور حکمت از هر کلیم، و علم از هر عالم و صنعت از هر صانع و قدرت از هر سلطان را از تأیید روح متعالی متصرف حضرتش ذکر می‌فرمایند (اقتدارات، ص ۹۳).

به علاوه، قسمت منقول از لوح قسیس مشحون از اشارات متعدّد دیگر به مفاهیم متعدّد مربوط به اناجیل اربعه و دیانت مسیحی است، از جمله: اشاره‌ای جالب به وضع پطرس حواری در حال حاضر که در ملکوت از نعمت باقیه ابدیه مرزوق است و از کوثر حقایق می‌نوشد (اقتدارات، ص ۹۲)، اعلام مجیء ثانی مسیح و معطر شدن عالم به رجوع و ظهور او (اقتدارات، صص ۹۲ و ۹۴)، تجلی حضرت مسیح در عالم و درمان هر ابرص از درد نادانی و نابینائی، بهبود هر بیمار از بیماری غفلت و هوی، شفای هر نابینا و تزکیه هر نفس (اقتدارات، ص ۹۳)، و نیز تفسیر مفاهیم سمبلیک بیماری برص^۶ که از جمله عبارت است از هر آنچه عبد را از عرفان محتجب می‌سازد، به صدا درآمدن ناقوس و ناقور از ظهور مجدد حضرت مسیح (اقتدارات، ص ۹۴)، و آمدن منادی در بریه قدس به اسم علی قبل

نبیل و بشارت ایشان به ظهور حق در جنت ابهی و ظهور ناقوس اعظم (اقتدارات، صص ۹۴-۹۵).

با این مرور مختصر بر مضامین لوح اصلی و نیز لوح قسیس منقول در آن، چنان که وعده داده شد، به شرحی از موضوعات مختلف لوح اصلی مادر می پردازد: از نکات بسیار جالب این لوح اشتمال بر بیانات مبارکه‌ای به سبک و سیاق قسمتی از اناجیل حاوی سخنان حضرت مسیح که به "وعظ جبل" یا "وعظ دشت" معروف است. توضیح آنکه وعظ مذکور مشتمل است بر بیانات نصیحه حضرت مسیح و نیز اظهار عنایات وی به صورت بیان «خوشا بحال...»^۷ نسبت به نیکوکاران. وعظ مذکور در دو انجیل، یعنی انجیل متی و لوقا، از اناجیل اربعه آمده است. بنابر روایت متی، وعظ مذکور در سر کوه بیان شده، و بنابر روایت لوقا، در پهنه دشت. این دو وعظ خود از جهاتی تفاوت دارند.^۸ وعظ جبل طولانی‌تر است و تمام فصول ۵ تا ۷ انجیل متی را دربر می‌گیرد (۱۰۹ آیه در مجموع)، در حالی که وعظ دشت در انجیل لوقا تنها قسمتی از فصل ۶ (آیات ۲۰ تا ۴۹، مجموعاً ۲۹ آیه) را تشکیل می‌دهد. بیانات مشتمل بر «خوشا بحال...» نیز در انجیل متی متعددتر (۹ عدد) است و در انجیل لوقا کمتر (۴ عدد). به علاوه، این بیانات در دو انجیل از حیث اشتمال بر مفاهیم روحانی و مفاهیم مادی و دنیوی نیز متفاوتند. در انجیل متی، این عبارات کاملاً راجع به مفاهیم روحانیت است: خوشا بحال مسکینان در روح، زیرا ملکوت آسمان از آن ایشان است. خوشا بحال ماتمیان، زیرا ایشان تسلی خواهند یافت. خوشا بحال حلیمان، زیرا ایشان وارث زمین خواهند شد. خوشا بحال گرسنگان و تشنگان عدالت، زیرا ایشان سیر خواهند شد. خوشا بحال رحم‌کنندگان، زیرا بر ایشان رحم کرده خواهد شد. خوشا بحال پاک‌دلان، زیرا ایشان خدا را خواهند دید. خوشا بحال صلح‌کنندگان، زیرا ایشان پسران خدا خوانده خواهند شد. خوشا بحال زحمت‌کشان برای عدالت، زیرا ملکوت آسمان از آن ایشان است (انجیل متی، فصل ۵، آیات ۳ تا ۱۱).

اما در انجیل لوقا به مفاهیم مادی و دنیوی نیز راجعند:

پس نظر خود را به شاگردان خویش افکنده گفت خوشا بحال شما ای مساکین، زیرا ملکوت خدا از آن شماست. خوشا بحال شما که اکنون گرسنه‌اید، زیرا که سیر خواهید شد. خوشا بحال شما که الحال گریانید، زیرا خواهید خندید. خوشا بحال شما وقتی که مردم به خاطر پسر انسان از شما نفرت گیرند ... (انجیل لوقا، فصل ۶، آیات ۲۰ تا ۲۲)

چنانکه مشاهده می‌شود عبارات مذکور در انجیل لوقا کوتاه‌تر و ساده‌ترند و راجع به مخاطبند، در حالی که در انجیل متی راجع به شخصیت غائبند. علاوه بر این تفاوت‌ها، در انجیل لوقا به دنبال عبارت «خوشا بحال...» عباراتی دال بر ویل و ناخوش نیز بیان می‌شود:

لیکن وای بر شما ای دولتمندان، زیرا که تسلی خود را یافته‌اید. وای بر شما ای سیرشدگان، زیرا گرسنه خواهید شد. وای بر شما که الان خندانید، زیرا که ماتم و گریه خواهید کرد. وای بر شما وقتی که جمع مردم شما را تحسین کنند، زیرا همچنین پدران ایشان با انبیای کذب کردند (انجیل لوقا، فصل ۶، آیات ۲۰ تا ۲۲).

هرچند در انتهای لوح مبارک اقدس نیز بیانات مبارکه هیکل قدم هر یک با «طوبی...» شروع شده و یادآور عبارات مذکور در "وعظ جبل" و "وعظ دشت" حضرت مسیح هستند؛ اما شباهت متن مذکور در لوح مورد بررسی با عبارات مذکور در اناجیل به مراتب بیشتر است، و می‌توان گفت از حیث این شباهت در بین آثار جمال قدم منحصر به فرد است. می‌فرمایند:

وای بر نفوسی که از این ایام و ثمر آن غافلند ... خوشا حال صدقیان که به صدق مبین فائز شدند. خوشا حال عارفان که سبیل مستقیم الهی را شناخته‌اند و به ملکوت او توجه نموده‌اند. خوشا حال مسروران و مخلصان که سراج‌های قلوبشان به دهن عرفان نفس رحمن مشتعل و روشن شده و به زجاجات انقطاع از هیوب اریاح احزان و افتتان محفوظ مانده. نیکوست حال قوی‌دلان که از سطوت ظالمان قلوبشان ضعیف نشده و نیکوست حال بینایان که بر بقا و فنا هر دو مطلع

شده‌اند ... نیکوست حال درست‌کاران که از اعمالشان عرف قبول
رحمن ساطعت. بد است حال غمّازان و مفسدان و ظالمان، اگرچه
مایین عباد به عزّت و ثروت ظاهر شوند (اقتدارات، صص ۹۷-۹۸).

بنابر این عبارات، این قسمت از لوح مبارک از حیث اشتمال بر مفاهیم روحانی
بیشتر شبیه به عبارات مشابه از انجیل متّی، و از حیث اشتمال بر وضع بدحالان
شبیه به قسمت مذکور در انجیل لوقا می‌باشد. در هر حال، نکته جالب توجه آن
است که می‌توان گفت اراده هیکل اقدس عامدانه و با توجه به فضا و مفاهیم
راجع به مسیحیت در این لوح، به نزول آیاتی شبیه به این دو "وعظ" تعلق گرفته
است.

چنانکه از پیش گفته شد، این لوح مبارک همچنین حاوی بعضی دیگر از اهمّ
مفاهیم آثار مبارکه است. آنچه از این پس می‌آید شماری از آنها را یادآور می‌شود:

هرمنوتیک بهائی (تفسیر کتب مقدّسه)

از موضوعات بسیار مهمّ این لوح مبارک بیانات حضرت بهاءالله در خصوص
کیفیت ارتباط مضامین کتب مقدّسه قبل و آثار دور بدیع است. این بیانات را
می‌توان از منابع عمده تحقیق در اصول هرمنوتیک بهائی دانست. می‌فرمایند:
اگر گفته شود کلّ در کتاب الهی مستور و مکنون بود و در ظهور نقطه
بیان روح من فی الامکان فداه طلعات معانی مقنّعه در غرفات کلمات
الهیّه از خلف حجاب بیرون آمدند، هذا حقّ لاریب فیه. و اگر گفته
شود از قبل بر سیل اجمال ذکر شده و آمد مبین و مفصل، حقّ لاریب
فیه. و اگر گفته شود که آنچه در ظهور بدیع ظاهر از قبل نبوده و کلّ
بدیعت، این قول هم صحیح و تامست، چه اگر حقّ جلّ ذکره بکلمه
الیوم تکلم فرماید که جمیع ناس از قبل و بعد به آن تکلم نموده و
نمایند، آن کلمه بدیع خواهد بود. لو کنتم تتفکرون (اقتدارات،
صص ۸۷-۸۸).

شناخت‌شناسی بهائی

بیانات مبارکه دیگری در این لوح را می‌توان از منابع اصلی شناخت‌شناسی امر
مبارک دانست. از جمله می‌فرمایند: "ای مقبل، در آنچه از قلم اعلیٰ جاری شده

درست تفکر فرمائید تا ابواب علوم لانهایه بر وجه قلبت مفتوح شود و خود را از دون حق غنی و مستغنی مشاهده نمایی" (اقتدارات، ص ۹۰)، که بر نوع همبستگی، هماهنگی و همراهی بین دو میزان ادراک، یعنی عقل و دل در این دور مبارک، دلالت دارد. همچنین، اشاره مبارک به نظر به «بصر الهی» در "غیاهب کلمات منزله"، از جمله هدیاتی است که تحقیق عمیق در مفهوم آن برای ایجاد یک نمونه جدید فعالیت تحقیقی که بیت العدل اعظم اعضاء جامعه اسم اعظم را از پیر و جوان، زن و مرد بدان دعوت فرموده‌اند،^۹ لازم است. می‌فرمایند: "در غیاهب کلمات منزله جواب مسائل مذکوره و مستوره مکنونه نازل. انشاء الله ببصر الهی در کلماتش نظر فرمائید لتعرف ما اردت..." (اقتدارات، ص ۱۰۰)

تأثیر کلمة الله در عالم

از موضوعات اساسی این لوح مبارک کلمة الله و تأثیر آن در عالم است. می‌توان گفت از محتوای چنین بیانات مبارکه‌ای از جمال قدم است که بعداً در تبیینات هیکل مبارک حضرت ولی امرالله از آن با عباراتی چون "تصرفات قوه ازلیه قدسیه دافعه ساریه صمدانی،"^{۱۰} و نیز "تأثیر غیرمستقیم کلمه الهیه" در عالم وجود یاد می‌گردد.^{۱۱} جمال مبارک می‌فرمایند:

بدان ای سائل که کلمه الهیه جامع کل معانی بوده، یعنی جمیع معانی و اسرار الهی در آن مستور. طوبی لمن بلغها و اخرج اللثالی المکنونة فیها. اشراق کلمه الهیه را به مثل اشراق شمس ملاحظه کن. همان قسم که شمس بعد از طلوع بر کل اشراق می‌نماید، همان قسم شمس کلمه که از افق مشیت ربانیه اشراق فرمود بر کل تجلی می‌فرماید. استغفرالله من هذا التثبیه، چه که شمس ظاهره مستمد از کلمه جامعه بوده. فکر لتعرف (اقتدارات، صص ۸۳-۸۴).

تفصیل علوم ظاهره از آثار الهیه

کلمه هم نفس مظهر امرالله است و هم کلمه نازله از ایشان، یعنی آثار الهیه.^{۱۲} علوم ظاهره نیز از مظهر امرالله و آثار او نشأت می‌گیرد. چون "عرصه عرفان" او از برکت "وجود بالغین" به شناسایی اش وسعت گیرد، دانش بیکرانی از کلماتش خواهند جست: "ای کاش از وجود بالغین عرصه عرفان محبوب عالمین وسیع

می شد تا از حروف ظاهره کلمه علوم لانهایه ظاهر و تفصیل فرماید. " (اقتدارات، ص ۸۵)

خلاقیت کلمه الله

آنچه مظهر امرالله بر آن تکلم نماید در همان حین خلق می شود، هر چند ظهورات و بروزات آن در عالم هستی به ناچار به تدریج و به مرور زمان صورت می گیرد: " کلمه ای که حقّ به آن تکلم می فرماید، در آن کلمه روح بدیع دمیده می شود و نفحات حیات از آن کلمه بر کلّ اشیاء ظاهراً و باطناً مرور می نماید. دیگر تا چه زمان و عصر آثار کلمه الهیه از مظاهر آفاقیه و انفسیه ظاهر شود" (اقتدارات، ص ۸۸). در موضعی دیگر از لوح نیز به تغییر و تحوّل کلّ اشیاء در عالم در نتیجه ظهور و کیفیت تدریجی بروز آثار این تحوّل اشاره می فرمایند: "همچه بدانید که ظهور حقّ مخصوص است به اظهار معارف ظاهره و تغییر احکام ثابته بین بریه، بلکه در حین ظهور کلّ اشیاء حامل فیوضات و استعدادات لاتحصی شده خواهند شد و به اقتضای وقت و اسباب ملکیه ظاهر می شود" (اقتدارات، صص ۹۰-۹۱).

نکته لطیفه دقیقه آنکه این امر را، یعنی حمل فیوضات ربانیه توسط کلّ بریه، بل کلّ اشیاء را علت ضرورت تحصیل علوم و حکم بیان می فرمایند: "در این ظهور اعظم باید کلّ به علوم و حکم ظاهر شوید، چه که کلّ بریه بل کلّ اشیاء از هبوب لواقح الهیه در این ایام لاشبهیه علی قدرها حامل فیوضات ربانیه شده اند" (اقتدارات، ص ۱۰۰).

احتیاج عالم به نفثات روح القدس

"اگر آنی مدد و قدرت باطنیه کلمه الهیه از عالم و اهل آن منقطع شود، کلّ معدوم و مفقود خواهند شد، و اگر نفسی به بصر الهی ملاحظه نماید، اشراق و انوارش را در کلّ مشاهده می نماید." (اقتدارات، ص ۸۴)

وحدت مظاهر مقدسه و استمرار ظهورات الهیه

در سراسر لوح اشارات بسیار به وحدت ظهورات الهیه موجود است. برای مثال در موضعی از ظهور حضرت اعلیٰ تحت عنوان ظهور قبلم یاد می فرمایند (اقتدارات، ص ۸۸)، و در موضع دیگر: "آن کلمه ایست که به ابن، یعنی روح،

خطاب فرمودم." (اقتدارات، ص ۹۸). همچنین به استمرار ظهورات اشاره می‌فرمایند: "اگر نفسی ... به اذن طاهره توجه نماید ندای اول الهی را در کلّ حین اصغا می‌نماید. ندای الهی لازال مرتفع، ولکن آذان ممنوع و اشراق انوار نیر آفاق ظاهر، ولکن ابصار محجوب." (اقتدارات، صص ۸۴-۸۵) گاه اشاره به وحدت مظاهر مقدّسه بنا بر مضمون کلی لوح، همراه با درج یا نقل به مضمون عباراتی از کتب مقدّسه قبل، خصوصاً تورات و انجیل، است. از جمله اشارات مبارک به بیانات یحیی تعمید دهنده:

این است آن جمال موعود که فرموده بعد از من می‌آید و پیش از من است. او بود آن نداء که مابین آسمان و زمین بلند شد که مقام‌های الهی را درست نمائید و تعمیر کنید، یعنی قلوب را. و همان ندا بود که ابن زکریا قبل از روح فرمود من آواز آن کسم که در بیابان ندا می‌کند که راه خداوند را درست کنید (اقتدارت، ص ۹۶).

بیان مبارک به مضامین انجیل مرقس (۳:۱)، متی (۳:۳)، لوقا (۳:۳)، یوحنا (۲۳:۱)، و نیز اشعیا (۳:۴۰) اشاره دارد. در موضعی دیگر از لوح می‌فرمایند: "احجار صلبه از کلمه الهیه در ناله و حنینند، ولکن بریه در غفلت عظیم. اینست که در کتب الهیه از قبل نازل که از احجار انهار جاری، ولکن از قلوب اشرا اثری نه" (اقتدارات، ص ۸۳)، که این بیان مبارک به آیات مختلف از کتاب عهد عتیق، یعنی سفر تثنیه (۱۵:۸)، ارمیا (۱۶:۴۶)؛ و نیز قرآن، آیه ۷۴ از سوره بقره دلالت دارد.

نسبی بودن حقایق ادیان

از عمیق‌ترین و پیچیده‌ترین مضامین این لوح مبارک بیاناتی است که می‌توان تصوّر نمود از منابع اصلیه حضرت ولی عزیز امرالله در تصریح بر نسبی بودن حقایق ادیان به عنوان جنبه‌ای اساسی از اعتقادات اهل بهاء بوده است.^{۱۵} برای مثال در بیان مبارک ذیل - که در عین حال بر معنی علم و عرفان حقیقی دلالت دارد - می‌فرمایند:

نفوسی که به ذروه عرفان ارتقاء نموده‌اند و نفوسی که در ادنی رتبه مانده‌اند عندالله در یک مقام قائم، چه که شرافت علم و عرفان بما هو

علم و عرفان نبوده. اگر منتهی به حق و قبول او شود محبوب، والاّ مردود. کلّ الفاظ در آن ساحت در رتبه واحد مذکور. مثلاً لو يقول ولدت كقوله لم يلد و لم يولد. اگرچه بر حسب ظاهر تنزیه الهی از شبه و مثل و نظیر منتهی، مقام عرفان انام است، چنانچه بین ناس هم این مقام اعلیٰ و ارفع است، ولکن این امتیاز هم نظر به قبول حقّ است، و به اراده او محقق شده، چنانچه در کور فرقان و بیان مشیت الهیه به تنزیه صرف و تقدیس بحث تعلق گرفته، لذا در افتدۀ عباد تجلیات این بیانات ثابت و ظاهر، والاّ آن بحر قدم از جمیع این کلمات محدثه مقدّس و ساحت اقدس از جمیع این بیانات منزّه. نظر باید به اصل امر الهی باشد، نه به علوّ و دنوّ مراتب عرفان لفظیه که بین بریه محقق شده (اقتدارات، صص ۸۸ و ۸۹).

حیات فردی انسان

نگاه جمال ابهی به زندگی در این عالم، و نیز به موضوع شهادت، بسیار بیدارکننده و بینایی بخش است. بجاست که این مقال را با بیان مبارک در این باره به پایان بریم. می فرمایند:

بگو ای بندگان در هر صورت مقتول و مذبوحید، چه به سیوف امراض و چه به سیوف اهل اعراض. در این صورت، اگر به شمشیرهای مشرکان در سبیل محبوب عالمیان کشته شوید احبّ و احقّ بوده، چه که دیه نفس محبوب است. این ثمر مرغوب را فراموش نکنید و از دست مدهید (اقتدارات، صص ۹۷ و ۹۸).

یادداشت‌ها

۱. بنابر فرمایش استاد بزرگوار دکتر محمد افنان، مقصود از "جناب ف اعظم" جناب فتحعلی اردستانی، و از "شیخ حسن ک"، شیخ حسن زنوزی در کربلاست، که در ایام اقامت جمال قدم در ادرنه، هنوز در قید حیات بودند. نگارنده از آقای دکتر افنان متشکر است که این اطلاعات و نیز اطلاعات راجع به چاپ‌های مختلف این لوح را در اختیار وی نهادند.

۲. شرح بیشتر در باره این دو "وعظ" یا مجموعه گفتار حضرت مسیح در ادامه مقال خواهد آمد.

۳. در اینجا از مفاهیم مذکور در لوح مبارک عامدانه با عبارات مذکور در الواح و خطاب‌های مرکز میثاق و آثار حضرت ولی امرالله یاد شده است تا هم کام جان از دریافت و تذکار رابطه بین آثار مظهر امرالله و میبیین آیات او شیرین گردد، و هم روشن‌گر آن باشد که چگونه میبیین از متن آثار مظهر امرتعالیم مبارکه را استخراج می‌نماید. باشد که این روش پاسخی باشد بر شبهه ناروای بعضی از معاندین امر که تعالیم مبارکه بعضاً وضع میبیین آیات است و نه منزل آن.

۴. در این مقاله از این پس لوح اصلی مورد بررسی (اقتدارات، صص ۷۸ تا ۱۰۵) با عنوان "لوح اصلی مادر"، و از لوح نقل شده در آن (اقتدارات، صص ۹۱ تا ۹۵) با عنوان "لوح قسیس" یاد می‌شود.

۵. این تعبیر به خصوص از این حیث بدیع است که به کلی متفاوت است با تعبیر متداول مسیحیان از جان‌باختن حضرت مسیح به عنوان فدیة برای جبران گناه نوع انسان و آشتی (reconciliation) پروردگار با نوع انسان.

۶. اشارات مبارک راجع است به مضمون اناجیل در خصوص شفا دادن حضرت مسیح ابرص را.

۷. عبارات انجیل حامل مفهوم «خوشا بحال» یا «طوبی» در اصطلاح انگلیسی Beatitudes خوانده می‌شوند، که می‌تواند به "فرخندگی خواستن" یا در فارسی به عربی آمیخته ما به "برکت طلبیدن" ترجمه شود. به سبب نامأنوس بودن هر دو ترجمه در این متن هر بار اشاره به این مفهوم لازم آمده تکرار اصل عبارات ترجیح داده شده است.

۸. برای آگاهی بیشتر از مقایسه این دو "وعظ"، به منابع زیر مراجعه فرمایید:

Stephen L. Harris, *Understanding the Bible*, 3rd ed. Toronto: Mayfield Publishing Company, 1992, pages 300-302, 310, 314.

Bart D. Ehrman, *The New Testament: A Historical Introduction to the Early Christian Writings*. 2nd edition. New York: Oxford University Press, 2000. PP 101, 121-128.

بنابه منبع اخیر (ارمن) در انجیل متی حضرت مسیح به عنوان حضرت موسی تازه مطرح می‌شود. حتی تعالیم او در پنج دسته از مطالب (فصل‌های ۵ تا ۷، ۱۰، ۱۳، ۱۸ و ۲۳ تا ۲۷) طرح می‌شود تا یادآور اسفار خمسه باشد. خصایص "وعظ جبل" را می‌توان از این دیدگاه بررسی نمود. انجیل لوقا اما حضرت مسیح را

پیامبری رانده شده از قوم خود (یهود)، و نجات بخش همه آدمیان (فقیر و گرسنه و تشنه و امثال آنها) مطرح می سازد، و "وعظ دشت" گویای این ویژگی هاست. ۹. رجوع فرماید به نامه دارالانشاء بیت العدل اعظم به تاریخ ۱۰ فوریه ۱۹۹۵، که به ضمیمه مجموعه "تحقیق و تتبع" انتشار یافت. نسخه الکترونیکی این نامه در آدرس ذیل قابل دسترسی است:

http://bahai-library.com/file.php5?file=compilation_scholarship&language=All#cover

۱۰. توقیعات مبارکه (۱۹۵۲-۱۹۵۷)، تهران: مؤسسه ملی مطبوعات امری ایران، ۱۱۹ بدیع، ص ۲۹.

۱۱. در این مورد مراجعه فرماید به بیان مبارک مندرج در ندا به اهل عالم، صفحه ۵۵، و نیز:

Shoghi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, Wilmette, IL: Bahá'í Publishing Trust, 1991, page 44.

۱۲. در این باره مراجعه فرماید به مقاله آقای دکتر ایرج ایمن، "توصیف کلمه الله در آثار قلم اعلیٰ"، سفینه عرفان، دفتر سوم؛ دارمشتات: عصر جدید، ۲۰۰۰ میلادی، صص ۴۶-۷۶.

۱۳. در این مورد مراجعه فرماید به لوح مبارک حضرت عبدالبهاء مندرج در مکاتیب، ج ۲، ص ۲۶۱.

۱۴. بیان مبارک حضرت عبدالبهاء را که "علوم ظاهره فنطره حقیقت اند"، را میتوان تبیین و گسترشی از همین گونه بیانات جمال ابهی دانست. رجوع فرماید به صفحه ۱۰۷ از منتخبات مکاتیب عبدالبهاء، ج ۱.

همین معنی مورد نظر بیت العدل اعظم است آنجا که می فرمایند تحصیلات دانشگاهی اسباب حصول بصیرت قابل توجه در معانی آثار مبارکه را فراهم می آورد. رجوع فرماید به بخش شماره ۵۰ از مجموعه تحقیق و تتبع که در آدرس ذیل قابل دسترسی است:

http://bahai-library.com/file.php5?file=compilation_scholarship&language=All

۱۵. مراجعه فرماید به نظم جهانی بهائی، ص ۷۷، و ندا به اهل عالم، صص ۱ و ۲۲.